

NAŠ DALJNI BLIŽNJI SVET

Eduard Petiška

Eduard Petiška (1924–1987) sodi nedvomno k najbolj zanimivim češkim povojnim pesnikom, čeprav ga marsikateri »antologijski« pogled in pregled lahko (po krivici) spregleda. Njegov glas zveni namreč od nekoč tiho, nevsiljivo, njegova pesniška drža pa je skozinsko izrazito samosvoja, neuklonljiva, zmerom naklonjena k sporočilnosti v prid sodobnega človeka in njegove pozicije v svetu novih in novih negotovosti ter razvrednotenih moralnih vrednot; kar mu je od začetka pridobivalo spontano bralčevo zanimanje.

Petiškovo pesniško pot zaznamuje nenavaden razvojni ritem ustvarjalnosti: debutiral je že kot dvaindvajsetleten (1946), do leta 1950 je izdal še dve zbirki, potem je prišel presledek osmih let do izdaje zbirke, ki jo ima kritika za njegovo vrhunsko delo (Trenutki, 1957), pa spet presledek sedmih let in v obdobju 1964–1971 tri nove pesniške zbirke, vmes en izbor (1967), drugi izbor čez sedem let (1974), od 1971 naprej pa pesniški molk – in šele tri leta po smrti iz zapuščine njegova zadnja zbirka *Jesenski dnevnik* (Podzimní deník, Čs. spisovatel 1990, v za danes lepi nakladi 2700 izvodov).

Za Petiškovo čudno pesniško umolknitev obstaja racionalna razlaga. Ne, nikakor ni šlo za presahnitev pesniške žilice. Toda Petiška, kot se je kmalu pokazalo, ni bil le pesnik. Že v samih začetkih se je lotil proze za otroke, na tem področju pa je tudi najhitreje in najmočnejše zaslovel, pa ne samo doma: rečem lahko, da praktično poznajo po vsem svetu dandanašnji njegove pravljice in kultivirano na novo pripovedovane domače ter tuje stare povesti in bajke (Petiškov sin, pisatelj Eduard Martin, je lani izdal v svoji zasebni založbi Martin kot njeno promocijo njegove, prej še neizdane, *Zgodbe starega Izraela*).

Malce pozneje je postal Petiška tudi priznan prozaist za odrasle. Od prvega romana *Prej ko dozorijo možje* (1960) je izdal do zadnjega (*Srce*, v katerem živim, 1990) okrog petnajst knjig romanov in novel, ki so si pridobile obilo bralcev; kritika pa najbolj ceni njegove krajše novele. Tudi v prozi je Petiška pesnik. Ne samo, da se v njegovih prozah pojavljajo pesmi kot sestavni del pripovednega telesa, pač pa je poezija prisotna še v samih zgodbah, ki so pravzaprav vse »povesti o življenju«, obrnjene k vsakdanjim človeškim »radostim in težavam« (naslov neke njegove knjige: *Premik rožic ter druge radosti in težave*).

Eduard Petiška torej v resnici nikdar ni prenehal biti pesnik. Njegova postumno izdana zbirka šestdesetih pesmi to prav prepričljivo dokazuje, in še več: naravnost preseneča s svojo izredno pesniško močjo, ki dela iz te knjige povsem nenavaden literarni dogodek. Pričakovali bi, da gre v tej zbirki za žetev več kakor petnajstletnega obdobja od izida zadnje zbirke. V resnici pa so pesmi Jesenskega dnevnika nastale pretežno v nekaj zadnjih letih in imajo večinoma tudi svoj skupni imenovalc: neko, različno izraženo slutnjo konca. Vendar pa ta slutnja ne povzroča v pesniku tradicijsko žalostnega ozračja trudnega, nesrečnega poslavljanja s svetom – nasprotno,

ponovno oživljajo v njem pristna lirična razpoloženja nekdanjih, tudi mladostnih »trenutkov«, ki zaznavajo nevidno, pa toliko globljo povezanost človeških misli in src v neomejenem prostoru in času.

Krhek, prelesten glas tega pesnika, ki si je že nekoč z neponovljivo naravnostjo prisvojil značilno gesto pesniškega intimnega dvogovora, nago-varja s svojo neprirejeno modrostjo in izravnanoostjo še posebej današnjega bralca, izpostavljenega novim, pa nič manjšim bivanjskim bojaznim ter negotovostim, s katerim se bo očitno moral slej ali prej, tako ali drugače, spoprijeti vsak od nas.

František Benhart

Iz Jesenskega dnevnika

Eduard
Petiška

Večkrat proti jutru

stopim iz gostega grmovja sanj
in razvidno vidim stopnišče,
po katerem korakam k tvojim vratom.
Zvonim, nihče pa ne gre odpret,
zvonim in zvonim,
a naenkrat se zaslišijo koraki
na stopnicah za mano,
vračaš se od nekod,
toda nikdar te ne zagledam.
Tako se vračajo pesniki,
ne prihajajo izza vrat, ki pri njih čakamo,
nas presenetijo z druge strani.
Nevidni nam zapuščajo slišno